



”FAQ” om sprogvurdering i Danmark

Dorthe Bleses, Anders Højen, Fabio Trecca og Lone Amdi Boisen
TrygFondens Børneforskningscenter
Aarhus Universitet

12. oktober, 2023



AARHUS
UNIVERSITET

TRYGFONDENS
BØRNEFORSKNINGSCENTER



I Danmark har vi i 15 år sprogvurderet børn i dagtilbudsalderen. Der er løbende stillet spørgsmål ved det fornuftige i det. Den nuværende debat tager blandt andet afsæt i Reformkommissionens anbefaling i [Nye Reformveje 2](#), om at alle børn i treårsalderen skal sprogvurderes, så alle børn med behov efterfølgende får den relevante sprogstimulering. Kommissionen har ligeledes anbefalet at kommunerne anvender Børne- og Undervisningsministeriets sprogvurderingsværktøj til vurderingerne.

Vi har udarbejdet en FAQ (Frequently Asked Questions) om sprogvurdering i Danmark. Dette er relevant i forhold til en samlet vurdering af Reformkommissionens forslag, som vi som forskere på området og udviklere af ministeriets sprogvurderingsværktøjer *Sprogvurdering 2 år* og *Sprogvurdering 3-6* bakker op om.

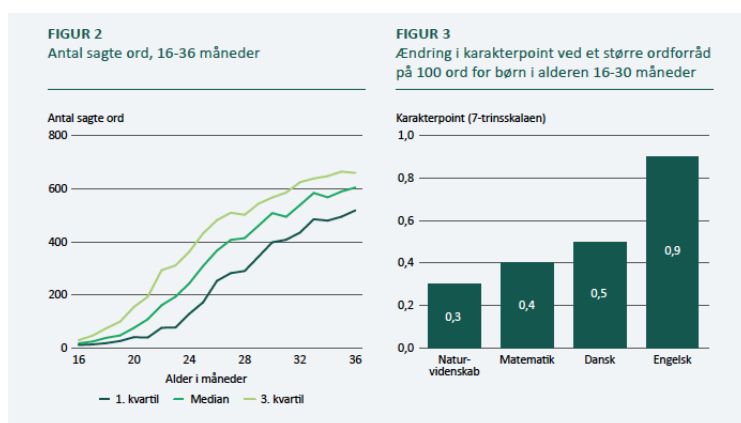
FAQen har fokus på følgende spørgsmål:

| | |
|--|----|
| 1. Hvorfor er børns tidlige sprog vigtigt? | 3 |
| 2. Hvilke børn er i risiko for en svag sprogudvikling?..... | 4 |
| 3. Hvor sikkert kan vi forudsige børns sprogudvikling tidligt i livet? | 5 |
| 4. Hvordan kan en sprogvurdering hjælpe børn? | 5 |
| 5. Hvad er det særlige ved den danske sprogvurderingsmodel? | 5 |
| 6. Hvad er <i>Sprogvurdering 3-6</i> ? | 6 |
| 7. Hvor godt vurderer <i>Sprogvurdering 3-6</i> børns sprog?..... | 7 |
| 8. Hvorfor bør man sprogvurdere alle børn?..... | 8 |
| 9. Er der evidens for, at sprogvurdering af alle børn virker? | 9 |
| 10. Hvordan kan den danske sprogvurderingsmodel styrkes? | 10 |

1. Hvorfor er børns tidlige sprog vigtigt?

Tidlig sprogudvikling understøtter læring, muliggør social interaktion og er en indikator for trivsel senere i livet.¹ Mere end to årtiers omfattende forskning baseret på mange tusinde børn i forskellige kulturelle kontekster peger konsistent på, at der er en sammenhæng mellem et svagt sprog tidligt i livet og dårligere læring, manglende uddannelse, helbredsudfordringer, dårligere sociale relationer og dårligere trivsel helt ind i voksenlivet². Dette hænger – forenklet sagt – sammen med, at hjerner bygges op fra bunden, så ny læring bygger oven på eksisterende læring, dvs. ”læring avler læring”.³

Det er ikke muligt at lave lodtrækningsforsøg og give tilfældige børn systematisk bedre muligheder for at lære sprog end andre gennem barndommen og ungdomsårene. Derfor er sådanne langtidstudier baseret på korrelationer, hvor man ser på *sammenhænge* mellem sprog og senere mål, dog oftest med kontrol for andre faktorer (som fx forældrenes baggrund, hjemmelæringsmiljø og forhold i dagtilbudene), der hænger sammen med sprogudvikling.



I Danmark har forskning vist, at der ved udgangen af børnehaven er op til 2,5 års udviklingsforskel mellem jævnaldrende børn med de stærkeste og de svageste sproglige kompetencer.⁴

Samtidig viser forskning, at der allerede i vuggestuealderen er stor forskel på, hvor mange ord danske børn forstår, og at størrelsen af børnenes tidlige ordforråd hænger sammen med, hvor godt de læser i 6. klasse⁵, og hvor gode karakterer de får i fol-

keskolens afgangsprøver (se figur).⁶

Således klarer børn med et stort tidligt ordforråd sig generelt bedre til afgangsprøverne i dansk, engelsk, matematik og naturvidenskab. Disse sammenhænge eksisterer selv efter der er taget højde for en række forskelle mellem børnene, som fx forældrenes uddannelse og beskæftigelse og forskelle i hjemmelæringsmiljøet. Dette skyldes formentlig, at børn med et stort tidligt ordforråd bliver bedre læsere og har nemmere ved at følge med i lærerens mundtlige formidling af stoffet.

¹ Reilly, S., & McKean, C. (2023). Creating the conditions for robust early language development for all—Part I: Evidence-informed child language surveillance in the early years. *International Journal of Language & Communication Disorders*.

² Eadie, P. (2022). Oral language skills as a foundation for learning to learn. In J. Law, S., Reilly, S. & C, McKean. *Language Development. Individual differences in a social context* (pp. 397-419). Cambridge, NY: Cambridge University Press.

³ Center on the Developing Child at Harvard University (2016). *Practices to Breakthrough Impacts: A Science-Based Approach to Building a More Promising Future for Young Children and Families*. <http://www.developingchild.harvard.edu>.

⁴ Bleses, D., Jensen, P., Nielsen, H., Sehested, K., & Sjø, N. (2016). *Børns tidlige udvikling og læring. Målgrupperapport. Rapport udarbejdet for Ministeriet for Børn, Undervisning og Ligestilling*.

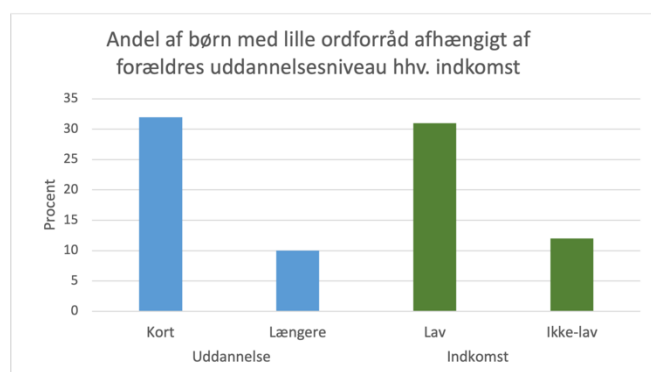
⁵ Bleses, D., Makransky, G., Dale, P. S., Højen, A., & Ari, B. A. (2016). Early productive vocabulary predicts academic achievement 10 years later. *Applied Psycholinguistics*, 37, 1461-1476.

⁶ Dale, P. S., Paul, A., Rosholm, M., & Bleses, D. (2023). Prediction from early childhood vocabulary to academic achievement at the end of compulsory schooling in Denmark. *International Journal of Behavioral Development*, 47, 123-134. Figur er fra Reformkommissionens rapport *Nye reformveje 2*, udgivet 2023.

2. Hvilke børn er i risiko for en svag sprogudvikling?

For de fleste børn forløber sprogtiltagelsen uden problemer. For andre børn går det af forskellige årsager ikke så let. Mens nogle af de mest udfordrede børn har en udviklingsmæssig sprogforstyrrelse (anslået til 5-8% af børn), har langt flere børn svage sprogkompetencer, som skyldes utilstrækkelige læringsmuligheder. Det gør det svært at udvikle et aldersvarende sprog. Dermed anslås den samlede andel af børn med svagt sprog til omkring 20% eller flere).⁷

Der er en tydelig social slagside med hensyn til hvilke børn, der har et svagt sprog⁸, også i en dansk sammenhæng⁹. Det er blevet kædet sammen med sociale forskelle i mængden og kvaliteten af de sproglige læringsmuligheder, barnet har i hjemmet.¹⁰



Analyser baseret på *Sprogvurdering 3-6* peger på, at jo længere uddannelse og højere indkomst barnets forældre har, jo bedre klarer barnet sig sprogligt.¹¹ Det er eksemplificeret i grafen, der viser, hvor mange børn, der har lille ordforråd i treårsalderen målt med *Sprogvurdering 3-6*, (dvs. de kommer enten *fokuseret* eller *særlig* indsats, de 15% lavest scorende). Der er meget større risiko for at have lille ordforråd, hvis barnet vokser op i en familie med lavt uddannede for-

ældre, (mor har ingen uddannelse efter folkeskolen), eller lav indkomst (laveste 10 pct. af indkomster). Cirka 30 pct. af børnene i disse familietyper har et lille ordforråd, mens det for andre børn er cirka 10 pct. af børnene. En anden analyse viser, at jo længere tid forældrene er på kontanthjælp, jo svagere sproglige kompetencer har barnet.¹² Børn med indvandrerbaggrund, der skal lære to sprog, har også markant lavere dansksproglige kompetencer, både når de starter, og når de forlader børnehaven sammenlignet med børn, der kun skal lære dansk.¹³

Alt andet lige er det sådan at jo flere af disse risikofaktorer, der optræder på samme tid, jo svagere sprogfærdigheder kan man observere hos det enkelte barn.¹⁴

Mange børn med svagt sprog kan være svære at spotte i dagtilbuddene, fordi de ofte har sprog nok til at klare sig i hverdagen, selvom deres ordforråd og forståelse af komplekst sprog kan være så begrænset, at de får svært ved at følge med i undervisningen, når de starter i skole.

Det er derfor vigtigt ikke alene at fokusere på børn med deciderede sproglige udviklingsforstyrrelser, men at kaste et mere finmasket net ud for undgå at tabe denne – store – børnegruppe på gulvet.

⁷ Reilly, S., & McKean, C. (2023). Creating the conditions for robust early language development for all—Part 1: Evidence-informed child language surveillance in the early years. *International Journal of Language & Communication Disorders*.

⁸ Se fx Hoff, E. (2013). Interpreting the early language trajectories of children from low-SES and language minority homes: Implications for closing achievement gaps. *Developmental Psychology*, 49, 4-14.

⁹ Bleses, D., Jensen, P., Nielsen, H., Sehested, K., & Sjø, N. (2016). Børns tidlige udvikling og læring. Målgrupperapport. Rapport udarbejdet for Ministeriet for Børn, Undervisning og Ligestilling.

Højten, A., Bleses, D., Trecca, F., Vind, B. D., Andreassen, L., & Munkedal, S., (2020). Børn af forældre på overførselsindkomst: Udvikling af sprog og læsning. For Styrelsen for Undervisning og Kvalitet.

¹⁰ Højten, A., Bleses, D., Trecca, F., Vind, B. D., Andreassen, L., & Munkedal, S., (2020). Børn af forældre på overførselsindkomst: Udvikling af sprog og læsning. For Styrelsen for Undervisning og Kvalitet.

Højten, A., Hoff, E., Bleses, D., & Dale, P. S. (2021). The relation of home literacy environments to language and preliteracy skills in single- and dual-language children in Danish childcare. *Early Childhood Research Quarterly*, 55, 312-325.

¹¹ Højten, A., Bleses, D., & Dale, P. S. (2022). *Language Assessments for Preschool Children: Validity and Reliability of Two New Instruments Administered by Childcare Educators*. Cambridge University Press.

¹² Højten, A., Bleses, D., Trecca, F., Vind, B. D., Andreassen, L., & Munkedal, S., (2020). Børn af forældre på overførselsindkomst: Udvikling af sprog og læsning. For Styrelsen for Undervisning og Kvalitet.

¹³ Højten, A., Bleses, D., Jensen, P., & Dale, P. S. (2019). Patterns of educational achievement among groups of immigrant children in Denmark emerge already in preschool second-language and preliteracy skills. *Applied Psycholinguistics*, 40, 853-875

¹⁴ Se fx Eadie, P. (2022). *Oral language skills as a foundation for learning to learn*. In J. Law, S., Reilly, S., & C, McKean. *Language Development. Individual differences in a social context* (pp. 397-419). Cambridge, NY: Cambridge University Press.

3. Hvor sikkert kan vi forudsige børns sprogudvikling tidligt i livet?

Sprogudviklingen tidligt i livet er karakteriseret af perioder med "hurtige ryk" afløst af perioder med mere stabil udvikling.¹⁵ Samtidig har utallige studier vist, at der er store individuelle forskelle på, hvor hurtigt børn udvikler deres sprog,¹⁶ også i Danmark.¹⁷

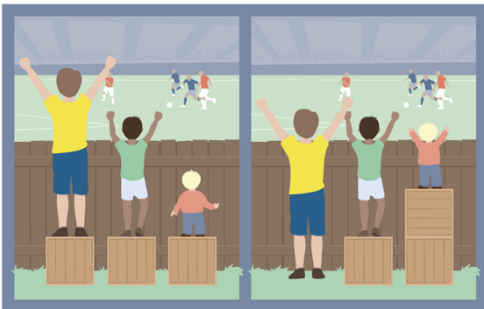
Vi finder således børn med et svagt sprog i treårsalderen, som fortsætter med at have svagt sprog gennem hele dagtilbudsperioden. Andre børn tager pludselig et gevaldigt sprogligt hop, når de er fire eller fem år og indhenter deres kammerater. Og atter andre viser sig først at være sprogligt udfordrede, når de bliver ældre og skal tilegne sig de mere komplekse dele af sproget.¹⁸

Af disse årsager er det ikke muligt i treårsalderen at finde alle de børn, som også på sigt er sprogligt udfordrede. Dog er det sådan, at jo større risici for svagt sprog, det enkelte barn har, desto større sandsynlighed er der for, at de sproglige udfordringer varer ved og kan få negative konsekvenser for barnets skolegang og muligheder i livet.¹⁹

4. Hvordan kan en sprogvurdering hjælpe børn?

Et spørgsmål, der ofte høres i debatten, er, om sprogvurderinger forbedrer børns sprog. Det er et "forkert spørgsmål". For det gør en sprogvurdering selvfølgelig ikke.

Effekten af at vurdere et barns sprog kan ikke ses løst fra den indsats, der følger efter. Det er den efterfølgende indsats, der forbedrer børns sprog.



Børns sproglige forudsætninger er meget forskellige og har en klar social slagside. Nogle børn har derfor brug for andre og flere læringsmuligheder for at udvikle sproget. Det betyder, at hvis vi gerne vil hjælpe alle børn, er vi nødt til at hjælpe dem forskelligt.

En sprogvurdering kan hjælpe ved at give en *indikation* af det enkelte barns sproglige svagheder og styrker. Sprogvurderingerne sikrer, at det pædagogiske personale får det bedst mulige overblik over, hvilke sproglige behov det enkelte barn har.

Dette øjebliksbillede kan de bruge – i sammenhæng med deres egne observationer og erfaringer med barnet – til at målrette den efterfølgende sprogindsats i børnehaven, så den understøtter barnets konkrete sproglige behov. Jo mere effektiv indsatsen er til at styrke sprogudviklingen, jo større udbytte får barnet af sprogvurderingen.

5. Hvad er det særlige ved den danske sprogvurderingsmodel?

Den danske sprogvurderingsmodel er unik på den måde, at sprogvurderingen er indlejret i den daglige pædagogiske praksis for børn i dagtilbud. Det vil sige, at det pædagogiske personale både er ansvarlig for at sprogvurdere og følge op på det enkelte barns sprogvurderingsresultater. Dette sker ved at tilrettelægge læringsmiljøet i dagtilbuddet, så det understøtter barnets sproglige behov og ved at samarbejde med forældrene om barnets sprog.

Det er en forskel i forhold til alle andre lande, hvor sprogvurderinger ligger i sundhedssystemet, og hvor den opfølgende indsats oftest varetages af specialiserede talepædagoger adskilt fra barnets hverdag i dagtilbuddet. Det gør det svært at overføre internationale erfaringer til den danske kontekst.

Da den lovpligtige sprogvurdering i treårsalderen blev indført i 2007, skulle alle treårige tilbydes en sprogvurdering, både for at kunne identificere børn med svagt sprog og for at styrke sprogindsatsen

¹⁵ Guo, L. X., Pace, A., Masek, L. R., Golinkoff, R. M., & Hirsh-Pasek, K. (2023). Cascades in language acquisition: Re-thinking the linear model of development. *Advances in Child Development and Behavior*, 64, 69-107.

¹⁶ Eadie, P. (2022). *Oral language skills as a foundation for learning to learn*. In J. Law, S., Reilly, S. & C, McKean. Language Development. Individual differences in a social context (pp. 397-419). Cambridge, NY: Cambridge University Press.

¹⁷ Bleses, D., Vach, W., Slott, M., Wehberg, S., Thomsen, P., Madsen, T. O., & Basbøll, H. (2008a). The Danish Communicative Development Inventories: validity and main developmental trends. *Journal of Child Language*, 35, 619-650.

¹⁸ Eadie, P. (2022). *Oral language skills as a foundation for learning to learn*. In J. Law, S., Reilly, S. & C, McKean. Language Development. Individual differences in a social context (pp. 397-419). Cambridge, NY: Cambridge University Press.

¹⁹ Ibid.

for alle børn i dagtilbuddet. Derfor er *Sprogvurdering 3-6* udviklet, så redskabet kan anvendes til at vurdere *alle* børns sproglige kompetencer på de områder, som indgår i sprogvurderingen. Efter 2010 blev lovgivningen ændret, så det i dagtilbud i dag kun er obligatorisk at sprogvurdere, hvis man har en formodning om, at et barn har brug for sprogstimulering. Mange kommuner vælger dog at vurdere flere eller alle treårige og bruge sprogvurderingsresultaterne som led i en systematisk sprogindsats og som afsæt for at tilrettelægge et rigt sprogligt læringsmiljø for alle børn i dagtilbuddet.

Uanset hvordan kommunerne lægger snittet, understøtter den danske sprogvurderingsmodel, at flere børn end kun de allermest sprogligt udsatte får en opfølgende indsats, og at sprogindsatsen for langt de fleste børn er en del af dagligdagen i børnehaven, hvor de er trygge og tilbringer mange timer hver dag.

6. Hvad er *Sprogvurdering 3-6*?

Sprogvurdering 3-6 er et forskningsbaseret sprogvurderingsmateriale, der vurderer en række grundlæggende talesproglige og før-skriftlige kompetencer. Med forskningsbaseret mener vi, at sprogvurderingerne er udviklet på basis af teori og empirisk forskning, pilotafprøvet og endeligt normeret på basis af flere tusinde børn.

Det til trods har redskabet (som alle andre redskaber) sin begrænsning. *Sprogvurdering 3-6* er udviklet til at give et *generelt billede af barnets sproglige kompetencer*. Det er ikke rettet specifikt mod bestemte sproglige udviklingsforstyrrelser, dvs. det er *ikke* et diagnostisk redskab. De sproglige områder er valgt, fordi empirisk forskning viser, at de er vigtige indikatorer på børnenes generelle sproglige kompetencer, og fordi de kan vurderes pålideligt inden for en begrænset tidsramme.²⁰

De sproglige områder er også udvalgt, fordi de hænger sammen med kompetencer i skolen (bl.a. læsning²¹). Men *Sprogvurdering 3-6* er ikke specifikt udviklet til at forudsige, hvilke individuelle børn der senere får læseproblemer, fordi det ikke er muligt at sige med sikkerhed på individniveau.

Børnenes sproglige kompetencer vurderes ved hjælp af en række standardiserede deltest. At de er standardiserede betyder, at der er en præcis beskrivelse af, hvordan de skal gennemføres og scores. Det sikrer, at børn med samme sproglige kompetencer opnår det samme resultat.

Sprogvurdering på forskellige alderstrin:

Børn tilegner sig med alderen talesproglige og før-skriftlige kompetencer. Sprogvurderingen er tilpasset børns typiske sprogudvikling, så børnene vurderes med deltest og opgaver, der passer til deres alder.

Opgaverne minder om sprogaktiviteter, de kender fra hverdagen i børnehaven.

Talesproglige færdigheder omhandler:

- Barnets produktive ordforråd – ord barnet siger.
- Barnets receptive ordforråd – ord barnet forstår.
- Barnets forståelse af begreber og simple og komplekse sætninger.
- Barnets brug af sproget i forskellige kommunikative sammenhænge.

Eksempel på opgave i Sprogforståelse til 3-årige:
Peg på den, der læser



Før-skriftlige færdigheder omhandler:

- Barnets evne til at genkende og bearbejde sproglige lyde.
- Barnets viden om begreber, der er relateret til skriftsprog. For eksempel læseretning og kendskab til bogstaver.

²⁰ Børne- og Undervisningsministeriet, 2019. Vejledning til Sprogvurdering 3-6.

²¹ Hjetland, H. N., Brinchmann, E. I., Scherer, R., Hulme, C., & Melby-Lervåg, M. (2020). Preschool pathways to reading comprehension: A systematic meta-analytic review. *Educational Research Review*, 30, 100323.

Sprogvurderingsresultatet viser, hvordan barnet inden for hvert sprogligt område klarer sig i forhold til andre (etsprogede) danske børn med samme alder og køn. Det giver således en empirisk indikation på, om barnet har en aldersvarende sproglig udvikling. Sprogvurderingsresultatet kan dog ikke stå alene, men skal altid anvendes i en helhedsvurdering af det enkelte barn.

På baggrund af scoren anbefales barnet inden for hvert sprogligt område en *særlig*, en *fokuseret* eller en *generel* sprogindsats i hverdagen. En lav score i sprogvurderingen kan enten føre til øget indsats eller yderligere udredning af barnets eventuelle sproglige vanskeligheder. Hvis et barn scorer meget lavt, bør man sikre, at der foretages en bredere vurdering af barnets kommunikative og sproglige udvikling med inddragelse af relevante fagpersoner.

| Score i deltest | Indsatsgruppe | Eksempel på indsats |
|-----------------|-------------------|---|
| 1-5 | Særlig indsats | En særlig målrettet indsats, eventuelt med inddragelse af relevante fagpersoner. |
| 6-15 | Fokuseret indsats | Øget fokus på den specifikke udfordring i det daglige pædagogiske arbejde. |
| 16-100 | Generel indsats | Videreførelse af den almindelige sproglige indsats i dagtilbuddet/børnehaveklassen. |

Sprogvurdering 3-6 kan bruges til børn i alderen 3, 4, 5 og 6 år. Det er således muligt at følge børnenes sproglige udvikling og følge op på udviklingen hos børn med lave scorer i 3-årsalderen. Resultaternes format er sammenligneligt med formatet for resultater af *Sprogvurdering 2 år* og *Sprogvurdering 3-6 – Børnehaveklassen*, der fra skoleåret 2024-2025 skal anvendes til den obligatoriske sprogvurdering i børnehaveklassen. Det understøtter en sammenhængende sproglig indsats på tværs af dagtilbud og skole.

7. Hvor godt vurderer *Sprogvurdering 3-6* børns sprog?

Det er dokumenteret med anerkendte metoder, at *Sprogvurdering 3-6* vurderer børns sprog på en pålidelig måde. Dokumentation for *Sprogvurdering 3-6* er publiceret på Cambridge University Press²². Endvidere er det dokumenteret, at dagtilbudspersonale i Danmark er gode til at anvende redskabet.²³

Der er også evidens for, at *Sprogvurdering 3-6* måler relevante aspekter af børns sprogudvikling, (og flere analyser af dette er på vej).²⁴

Eksempelvis viser undersøgelser, at for børnehavebørn er der en tæt sammenhæng mellem deres sprogvurderingsresultater fra *Sprogvurdering 3-6* og deres kompetencer på andre udviklingsområder, og denne sammenhæng er helt på linje med internationale studier.²⁵ Der er således en stærk statistisk signifikant sammenhæng mellem fx ordforrådstesten og andre kognitive kompetencer (matematikordforråd og talforståelse, $r = .59 - .73$) og en svagere statistisk signifikant sammenhæng med generelle kognitive kompetencer (eksekutive funktioner, $r = .42 - .46$ og socioemotionelle kompetencer $r = .26 - .29$).

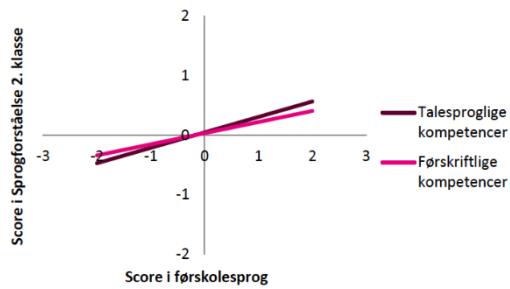
²² Højen, A., Bleses, D., & Dale, P. S. (2022). *Language Assessments for Preschool Children: Validity and Reliability of Two New Instruments Administered by Childcare Educators*. Cambridge University Press.

²³ Haghish, E. F., Vach, W., Bleses, D., & Højen, A. (2021). Estimating measurement error in child language assessments administered by daycare educators in large scale intervention studies. *PloS One*, *16*, e0255414.

²⁴ Bleses, D., Dale, P., Trecca, F. & Højen, A. (in preparation). Trajectories of early language and later school outcomes [working title]. Manuscript in preparation for publication.

²⁵ Bleses, D., Dale, P. & Purpura, D. (2023). General and math vocabulary contributions to early numeracy skills in a large population-representative sample. Manuscript under revision for publication.

Bleses, D., Jensen, P., Nielsen, H., Sehested, K., & Sjø, N. (2016). Børns tidlige udvikling og læring. Målgrupperapport. Rapport udarbejdet for Ministeriet for Børn, Undervisning og Ligestilling.

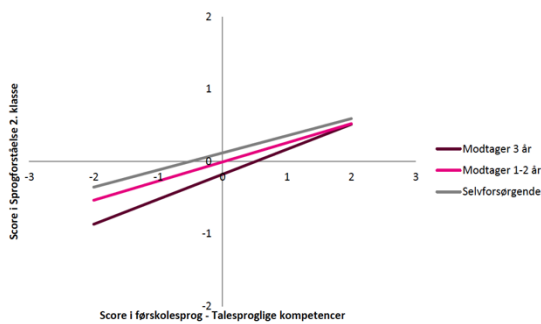


En anden indikation på, at *Sprogvurdering 3-6* vurderer relevante sproglige områder, er, at der er sammenhæng mellem sprogvurderingsresultater i dagtilbudsalderen og læsefærdigheder i 2. klasse.²⁶

De to grafer viser således sammenhængen mellem børnenes sprogvurderingscore i børnehaven (den vandrette akse) og deres resultater i sprogforståelse fra den nationale læsetest i 2. klasse (den lodrette akse).

Den øverste graf viser, at børn med svage sprogkompetencer i børnehaven scorer under middel på sprogforståelse i 2. klasse (nederste venstre kvadrant i grafen), mens børn med stærkere sprog i børnehaven har højere sprogforståelse i 2. klasse (øverste højre kvadrant i grafen). Det er dog også tydeligt, at sammenhængen som forventet ikke er 1:1.²⁷ Lignende sammenhænge findes med afkodning og læseforståelse i 2. klasse.

Den nederste graf viser, at sammenhængen er endnu stærkere for børn, der er i risiko for at have et svagt sprog, her eksemplificeret ved en sammenligning af børn, hvis forældre er på kontanthjælp med børn, hvis forældre er selvforsørgende (dvs. i beskæftigelse). Som det fremgår, er linjerne stejlere, (sammenhængen er stærkere), for børn af forældre på kontanthjælp. Derudover viser grafen, at børn af kontakthjælpsmodtagere, der havde et stærkt sprog i dagtilbudsalderen, klarer sig på linje med børn, hvis forældre er i beskæftigelse. Et godt sprog i dagtilbudsalderen ser altså ud til at fungere som en beskyttende faktor for børn med risiko for svagt sprog.



Sprogvurdering 3-6 er ikke udviklet til at identificere børn med læsevanskeligheder. Samlet set peger analyserne dog på, at selv om sprogvurderingen ikke kan sige noget fuldstændig sikkert om det enkelte barns fremtidige læsning, så er der en gennemsnitlig sammenhæng, og en lav score bør give anledning til at iværksætte en indsats.

Og netop det faktum at der – forhåbentlig – ydes en ekstra indsats for børn med lav score i sprogvurderingen, peger på det principielt vanskelige i at se

på tidlig prædiktion af senere vanskeligheder. For en virkningsfuld indsats vil reducere sammenhængen, og i den perfekte verden, hvor alle børn med svagt sprog bliver fundet, hjulpet og indhenter deres jævnaldrende, vil man paradoksalt nok *ingen* sammenhæng se mellem tidlige svage sprogkompetencer og senere vanskeligheder med fx læsning.

8. Hvorfor bør man sprogvurdere alle børn?

Det bør man, fordi en systematisk sprogvurdering af alle børn giver det pædagogiske personale de bedste muligheder for at opdage flest mulige børn, der har brug for hjælp og sikre, at de får den rette indsats.

Ifølge dagtilbudsloven skal kommunerne sprogvurdere alle børn i treårsalderen, der ikke går i dagtilbud. Børn i dagtilbud skal derimod kun sprogvurderes, hvis det pædagogiske personale har en formodning om, at barnet har behov for sprogstimulering. Det betyder, at der er stor variation mellem kommuner i forhold til, hvor mange børn, der bliver sprogvurderet.

Der er børn, som ikke opdages, uden systematisk sprogvurdering af *alle* børn. Det gælder navnlig børn, som har et svagt sprog, men som går under radaren, fordi de fungerer fint i hverdagen. Selvom

²⁶ Højen, A., Bleses, D., Trecca, F., Vind, B. D., Andreassen, L., & Munkedal, S. (2020). Børn af forældre på overførselsindkomst: Udvikling af sprog og læsning. For Styrelsen for Undervisning og Kvalitet.

²⁷ Se fx Dickinson, D. K., Nesbitt, K. T., & Hofer, K. G. (2019). Effects of language on initial reading: Direct and indirect associations between code and language from preschool to first grade. *Early Childhood Research Quarterly*, 49, 122-137.

børn udvikler sig i ”ryk”, og en lav score ved sprogvurderingen ikke nødvendigvis er lig med langsigtede problemer, så er der grund til ekstra opmærksomhed på børn med en lav score, fordi de har en øget risiko for langvarige negative konsekvenser.

Derfor støtter vi Reformkommissionens forslag om at gøre det obligatorisk at sprogvurdere alle 3-årige i dagtilbud med *Sprogvurdering 3-6*. Det vil også betyde en systematisk og ensartet vurdering af alle børn i Danmark – og data kan samtidig bruges til at følge udviklingen nationalt og lokalt.

9. Er der evidens for, at sprogvurdering af alle børn virker?

Hjælper en sprogvurdering af alle børn (en såkaldt *universel* sprogvurdering) og opfølgende indsats i *en pædagogisk kontekst* overhovedet? Det ved vi ikke, for os bekendt er der ikke andre lande end Danmark, der har indlejret national sprogvurdering af alle børn i en pædagogisk kontekst, og derfor er spørgsmålet ikke undersøgt. Det er selvsagt heller ikke undersøgt i Danmark, da alle kommuner jo netop ikke sprogvurderer alle børn på nuværende tidspunkt, så Danmark har heller ikke landsdækkende universel sprogvurdering.

Effekten af universel sprogvurdering i *sundhedssystemet* med opfølgende talepædagogisk opfølgning er også kun i begrænset omfang undersøgt og viser hverken positive eller negative effekter.²⁸ Dog er der et enkelt studie, der er gennemført som et lodtrækningsforsøg, som også reformkommissionen fremhæver i deres rapport²⁹. Studiet viser, at forældrebasert sprogvurdering af børn mellem 15 og 24 måneder med opfølgende PPR-baseret indsats reducerer andelen af børn ved 8-års alderen, der har brug for en specialiseret indsats, (dog var der stort frafald i undersøgelsen). Hovedkonklusionen i et nyligt review er da også, at der generelt mangler videnskabelige undersøgelser af, om universel sprogvurdering gavner børnene.³⁰ Manglen på undersøgelser af denne type skyldes uden tvivl, at de er meget vanskelige at gennemføre, blandt andet fordi sprogvurdering i sig selv ikke har nogen effekt uden en opfølgende indsats, der forbedrer børnenes sprog, og omfanget af en sådan indsats er meget ressourcekrævende at følge systematisk op på.

En analyse fra Indenrigs- og Boligministeriets Benchmarkingenhed viser imidlertid, at kommuner, der vælger at sprogvurdere størstedelen af deres børn i treårsalderen med *Sprogvurdering 3-6* har en lavere andel af børn med sproglige udfordringer ved skolestart end kommuner, der kun sprogvurderer nogle af børnene i treårsalderen.³¹ Det gælder både for talesproglige og før-skriftlige kompetencer. Og det gælder efter, der er taget højde for, at kommunernes børnesammensætning er forskellig, for eksempel i forhold til andelen af børn, der har indvanderbaggrund eller forældre med lav indkomst eller lav uddannelse samt øvrige rammevilkår.

Selvom der er tale om meget grundige og avancerede analyser, kan den statistiske sammenhæng skyldes andre forhold, f.eks. at kommuner, som sprogvurderer størstedelen af deres børn med *Sprogvurdering 3-6*, arbejder mere systematisk med sprog end andre. Men det indikerer ikke desto mindre, at sprogvurdering af alle børn i treårsalderen med *Sprogvurdering 3-6* er et godt redskab i arbejdet med systematisk at finde og følge op på børn med svagt sprog og tilrettelægge et støttende og stimulerende sprogligt læringsmiljø for alle børn.

Yderligere forskning, der kan belyse betydningen af sprogvurdering af alle børn i en pædagogiske kontekst, kan give vigtig information, både om betydning af sprogvurdering og om, og hvordan indsatsen kan kvalificeres.

²⁸ Jullien, S. (2021). Screening for language and speech delay in children under five years. *BMC Pediatrics*, 21, 1-7.

²⁹ Reformkommission (2023). *Nye reformveje 2*.

³⁰ Jullien, S. (2021). Screening for language and speech delay in children under five years. *BMC Pediatrics*, 21, 1-7. Bemærk også at studier, der har undersøgt sammenhængen mellem hyppigheden af brug af standardiserede sprogtest i undervisningen i skolen og efterfølgende læseudvikling, ikke er relevante for at vurdere effekten af universel sprogvurdering, der typisk finder sted én gang, se fx Im, H. (2021). Kindergarten assessment policies and reading growth during the first two years: Does standardized assessment policy benefit children who are left behind? *Learning and Individual Differences*, 86, 101977.

³¹ Indenrigs- og Boligministeriets Benchmarkingenhed (2022). Analyse af andel børn med sproglige udfordringer efter endt dagtilbud.

10. Hvordan kan den danske sprogvurderingsmodel styrkes?

Sprogvurderingen består af to trin; en *vurdering* af barnets sproglige kompetencer, der giver en indikation af det enkelte barns sproglige svagheder og styrker, som kan anvendes til at målrette den efterfølgende *sprogindsats* i dagtilbuddet. Både vurderingsredskabet og den efterfølgende indsats kan forbedres.

Sprogvurdering 3-6 er resultatet af en længere udviklingsproces, hvor sprogvurderingsmaterialet i tæt samarbejde med de pædagogiske medarbejdere og konsulenter, som bruger sprogvurderingerne i praksis, gradvist er blevet udvidet til flere aldersgrupper og forbedret ud fra ny viden og feedback fra brugerne. Den første version var målrettet de 3-årige og så dagens lys for 16 år siden, da de lovpligtige sprogvurderinger blev indført. Senest er der med afsæt i *Sprogvurdering 3-6* udviklet en ny klassebaseret sprogvurdering til børnehaveklassen, som bliver obligatorisk fra skoleåret 2024/2025.

Selvom sprogvurderingen allerede fungerer godt, har udviklingen af den nye klassebaserede sprogvurdering til børnehaveklassen peget på en række områder, hvor *Sprogvurdering 3-6* til dagtilbud også kan forbedres. Blandt andet ved at forbedre deltest, anvende digital oplæsning for at undgå at børnene får for meget, forskellig eller forkert hjælp, og ved at udvikle understøttende materialer som for eksempel videovejledninger til det pædagogiske personale, der skal gennemføre sprogvurderingerne. For at sikre den bedst mulige sammenhæng mellem de lovpligtige sprogvurderinger i dagtilbud og skole er det derfor oplagt at følge den nye klassebaserede sprogvurdering til børnehaveklassen op med en revision af *Sprogvurdering 3-6* til dagtilbud.



Men der er også forhold, der peger på at den efterfølgende pædagogiske indsats kan styrkes. Eksempelvis viser en analyse af kommunernes arbejde med sprogudvikling på dagtilbudsområdet, at kun 57 pct. af forvaltningerne i høj eller meget høj grad understøtter dagtilbuddene i at omsætte sprogvurderingsresultater til konkrete pædagogiske tiltag, og endnu færre understøtter dagtilbudspersonalets dialog med forældre om sprogvurderingsresultaterne.³² Det tyder på, at der fortsat er et potentiale i at støtte kommuner og dagtilbud i at oversætte resultaterne til

pædagogisk praksis, der matcher børnenes behov.

Det er allerede i dag en del af den styrkede pædagogiske læreplan, at dagtilbuddene skal tilbyde rige læringsmiljøer. Dog viser undersøgelser af danske dagtilbud, at den generelle sprogindsats er for svag, og at børn overses.³³ Derfor er der behov for at styrke dagtilbuddenes sprogindsats, både som en del af sprogvurderingen og generelt, sådan som også Reformkommissionen anbefaler.

³² Rambøll (2020). Analyse af kommunernes arbejde med sprogudvikling på dagtilbudsområdet. Rapport udarbejdet for Social- og Indenrigsministeriets Benchmarkingsenhed.

³³ Lindeberg, N. H., Hansen, A. T., Vixø, K., Madsen, D. C., Bjerre, L. B., Lundby, A., Mahoney, A. N., & Lautrup, M. A. (2023). Kvalitet i dagtilbud – National undersøgelse af kvalitet i pædagogiske læringsmiljøer og rammer i kommunale daginstitutioner og dagplejen for 0-2-årige børn. *VIVE*.

Slot, P. L., & Bleses, D. (2018). Individual children's interactions with teachers, peers, and tasks: The applicability of the inCLASS Pre-K in Danish preschools. *Learning and Individual Differences*, 61, 68-76.

Slot, P., Bleses, D., Justice, L. M., Markussen-Brown, J., & Højen, A. (2018). Structural and Process Quality of Danish Preschools and Relations with Children's Language and Pre-Literacy Skills. *Early Education and Development*, 29, 581-602.

Men kan man styrke læringsmiljøet i dagtilbuddene på en måde, så det har en positiv betydning for børns sprog? Det spørgsmål *kan* man undersøge i lodtrækningsforsøg, og det *er* blevet gjort.³⁴ Også dansk forskning viser, at (billige) indsatser målrettet en styrkelse af (det sproglige) læringsmiljø i dagtilbud har signifikant positiv effekt på børns sprogudvikling, uanset børnenes sproglige niveau og familiemæssig baggrund³⁵. Børn med svage sproglige kompetencer får altså udbytte af et rigere læringsmiljø. Der er – også i Danmark – begyndende evidens for, at sådanne indsatser, især for nogle børn, fastholdes over tid.³⁶

Det vil formentlig styrke den danske sprogvurderingsmodel, hvis sprogvurderingsresultater indarbejdes i effektive sprogindsatser i dagtilbud. Et tættere samspil med PRR om opfølgning på sprogvurderinger vil formentlig også være en styrke.

Endelig kunne man overveje at supplere den obligatoriske sprogvurdering i treårsalderen med en sprogvurdering senere i dagtilbuddet. Der er fx flere kommuner, der allerede i dag systematisk sprogvurderer alle børn ved femårsalderen. En sprogvurdering ved 5 år vil bidrage til, at vi identificerer de børn, der først sent viser sig at have et svagt sprog, så de kan understøttes sprogligt, før de møder skolen. Endvidere vil det også være fordelagtigt at sprogvurdere tosprogede børn jævnlige – måske en gang hvert halve år – for at kunne følge udviklingen over tid. Dette anbefales også i vejledningen, da det for tosprogede giver mere information at se på *udvikling* frem for danskkompetencer på et givet tidspunkt.

³⁴ Burchinal, M., & Farran, D. C. (2020). *What does research tell us about ECE programs*. Foundation for Child Development, Getting It Right: Using Implementation Research to Improve Outcomes in Early Care and Education (pp. 13-36).

Duncan, G., Kalil, A., Mogstad, M., & Rege, M. (2022). Investing in early childhood development in preschool and at home. *Working Paper 29985*.

³⁵ For vidensoverblik på dansk se Bleses, D., Laursen, N., Christensen, M. & Horn, N. T. (2021). Danske effektundersøgelser af indsatser i dagtilbud: hvad ved vi, og hvad kan vi bruge det til? Vidensoverblik til kommuner og dagtilbud. Rapport udgivet af TrygFondens Børneforskningscenter. Se også primære forskningsartikler:

Bleses, D., Højen, A., Justice, L. M., Dale, P. S., Dybdal, L., Piasta, S. B., ... & Haghish, E. F. (2018). The effectiveness of a large-scale language and preliteracy intervention: The SPELL randomized controlled trial in Denmark. *Child development*, 89(4), e342-e363. Bleses, D., Højen, A., Dale, P., Justice, L., Dybdal, L., Piasta, S., Markussen-Brown, J., Haghish, E. F., & Kjærbaek, L. (2018). Scaling-Up Effective Language and Literacy Instruction: Evaluating the Importance of Scripting and Group Size Components. *Early Childhood Research Quarterly*, 42, 256-269.

Bleses, D., Jensen, P., Slot, P. & Justice, L. M. (2020). Low-Cost Teacher-Implemented Intervention Improves Toddlers' Language and Math Skills. *Early Childhood Research Quarterly*, 53, 64-76

Bleses, D., Moos, M. & Boisen, L. (2020). Hovedresultater fra forskningsprojektet VLS+. TrygFondens Børneforskningscenter.

Rosholm, M., Paul, A., Bleses, D., Højen, A., S. Dale, P., Jensen, P., ... & Calmar Andersen, S. (2021). Are impacts of early interventions in the Scandinavian welfare state consistent with a Heckman curve? A meta-analysis. *Journal of Economic Surveys*, 35, 106-140.

³⁶ Bleses, D., Dale, P.S., Justice, L., Højen, A., Vind, B.D., & Jiang, H. (2021). Sustained effects of an early childhood language and literacy intervention through second grade: Longitudinal findings of the SPELL trial in Denmark. *PLoS one*, 16, e0258287.

Gensowski, M., Landersø, R., Bleses, D., Dale, P., Højen, A., & Justice, L. M. (2020). *Public and parental investments and children's skill formation* (Vol. 4). Rockwool Foundation Research Unit.